

АВТОРСЬКІ ПРАВА НА ОБ'ЄКТИ, СТВОРЕНІ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ COPYRIGHT OF OBJECTS CREATED BY ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Остапенко Ю.І., д.ю.н.,

асистентка кафедри господарського права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Антонов А.О., студент III курсу факультету приватного права та підприємництва

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Чарченко Є.В., студентка III курсу факультету приватного права та підприємництва

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Сьогодні технологічна царина розвивається з небаченою швидкістю створюючи як нові можливості, так і породжуючи низку викликів. Центральне місце технологічного прогресу належить штучному інтелекту, технології, яка швидко проникла в усі сфери нашого життя, докорінно змінивши низку усталених парадигм. Зокрема, постійно зростаюча роль ШІ у творчості та генеруванні будь-яких об'єктів за запитом користувача створює нові виклики і питання щодо власності, авторства і правової охорони.

Першочергово у статті аналізуються існуючі підходи до визначення поняття штучного інтелекту, також згадано та розкрито більш загальний термін «технології», якому особливу увагу у своїй науковій діяльності приділяє О. М. Давидюк. Додатково розглядаються найбільш поширені класифікації ШІ: за цільовим призначенням та за технологіями навчання.

Основна увага даного дослідження присвячена аналізу правового регулювання штучного інтелекту на міжнародному та національному рівнях. У статті проаналізовано підходи різних країн у сфері правового регулювання питань, пов'язаних із діяльністю штучного інтелекту та авторських прав на створені ним, або за допомогою нього об'єкти. Ще раз підтверджується теза про те, що технологічний прогрес випереджає можливість законодавців реагувати на стрімкі зміни. Тим не менш однозначним є те, що законодавство має швидше адаптуватись та відповідати до викликів, що виникають в процесі використання ШІ. Важливо забезпечити баланс між захистом прав творців і сприянням інноваціям, що створюються штучним інтелектом.

У контексті активного використання чату GPT у статті також розглянуто проблемні питання правового регулювання авторських прав на генеровані за допомогою чату об'єкти шляхом аналізу міжнародних тенденцій та національного досвіду.

Ключові слова: штучний інтелект, технології, авторські права, інтелектуальна власність, Chat GPT, автор.

Today, the technological field is developing at an unprecedented speed, creating both new opportunities and a number of challenges. The central place of technological progress belongs to artificial intelligence, a technology that has quickly penetrated all areas of our lives, fundamentally changing a number of established paradigms. In particular, the constantly growing role of AI in the creation and generation of any objects at the request of the user creates new challenges and questions regarding ownership, authorship and legal protection.

First of all, the article analyzes the existing approaches to the definition of the concept of artificial intelligence, the more general term "technology" is also mentioned and disclosed, to which O. M. Davydyuk pays special attention in his scientific activity. In addition, the most common classifications of AI are considered: by purpose and by learning technologies.

The main focus of this study is devoted to the analysis of legal regulation of artificial intelligence at the international and national levels. The article analyzes the approaches of different countries in the field of legal regulation of issues related to the activity of artificial intelligence and copyrights to objects created by it or with its help. Once again, the thesis that technological progress is ahead of the ability of legislators to respond to rapid changes is confirmed. Nevertheless, it is unequivocal that the legislation must quickly adapt and be brought into line with the challenges arising in the process of using AI. It is important to strike a balance between protecting the rights of creators and promoting AI-driven innovation.

In the context of the active use of the GPT chat, the article also examines the problematic issues of legal regulation of copyright on chat-generated objects by analyzing international trends and national experience.

Key words: artificial intelligence, technology, copyright, intellectual property, Chat GPT, author.

Постановка проблеми. Станом на сьогодні кульмінацією невпинного технологічного прогресу є винайдення технології штучного інтелекту, яка занадто швидко інтегрувалась у більшість сфер нашого життя. Крім того сам штучний інтелект навчається та розвивається з небаченою швидкістю, породжуючи певні проблемні питання, зокрема в сфері правового регулювання. З однієї сторони трансформація технологічної сфери потенційно є джерелом для стимулювання інновацій, ефективності, стійкого економічного зростання та збільшення добробуту, з іншої – кардинальні зміни завжди пов'язані з викликами, зокрема з етичними, економічними, соціальними та звичайно правовими. Тому у зв'язку з активним використанням штучного інтелекту у навчанні, роботі, повсякденному житті особливо актуальним питанням для дослідження є аналіз стану правової охорони та правового регулювання інтелектуальної власності на об'єкти, створені штучним інтелектом.

Стан опрацювання. Актуальність даного питання зумовлює значний інтерес наукової спільноти та залученість в дослідження фахівців, що поєднують знання права та інформаційних технологій. Науково-теоретичною

базою дослідження стали праці та напрацювання таких авторів як Адамука Д., Андрощука Г., Барбаришина С., Бернара М., Давидюка О., Панфілової Т., Райт Р., Рекуна В., Реутовой І., Смірнова І., Спесивцевої О., Теличка О., ХарбОВОЙ Т., Хаустова В., Храпача В.

Метою статті є аналіз міжнародного досвіду та національного підходу до правового регулювання об'єктів інтелектуальної власності, створених штучним інтелектом.

Виклад основного матеріалу. Стрімкий розвиток штучного інтелекту та його активна поширеність і використання у всіх галузях призвели до того, що правове поле не встигає за технологічними змінами. Зокрема актуальними та недостатньо врегульованими залишаються питання об'єктів, створених штучним інтелектом, і визначення їхнього авторства [13, с. 214].

Перш ніж досліджувати поняття, види і підходи до визначення штучного інтелекту, на наш погляд, доцільно почати з більш загального поняття – поняття технології. Незважаючи на те, що в науковій літературі вже є фундаментальна робота О. М. Давидюка [3], предметом дослідження якої були правовідносини пов'язані зі створенням технологій, однак в науці єдиного підходу до визначення

поняття технологій немає. Тому для встановлення змісту даного поняття варто зосередити увагу на класифікації, яку наводить Д. І. Адамюк, умовно виділяючи три групи визначень. Зокрема, перша група визначень – це підхід американських економістів, які ототожнюють технології з матеріальними носіями та виробничими процесами; друга група визначень пропонує більш широкий підхід, визначаючи технологію як сукупність науково-технічних знань, а також побічні ефекти, що супроводжують їхнє впровадження; третя група розглядає технології як розробку і суспільне використання інформації, оскільки технологія – це певний обсяг специфічної інформації, яка відображає перелік, строки, засоби, порядок виконання операцій [1, с. 34-35]. Цікаво, що О. М. Давидюк в контексті права інтелектуальної власності визначає технології як синтезовані інноваційні продукти [3, с. 63]. Також в літературі неодноразово наголошується, що ядром даного поняття є такі елементи як знання та інформація.

Тож, переходячи від загального до конкретного, проаналізуємо деякі існуючі підходи до визначення поняття ІІІ. Проблема формування понятійного апарату – найважливіша для регулювання будь-якої нової сфери, штучний інтелект не є виключенням. Проте зважаючи на широке використання та складність розглядуваної технології розуміння понять, пов'язаних із ІІІ, поки не можна назвати сталим, а чітке однозначне легальне визначення штучного інтелекту та похідних від нього технологій відсутнє [11, с. 311].

Підтвердженням наведеної вище тези є те, що нормативного визначення поняття «штучний інтелект» не міститься у жодному офіційному документі, хоча сам термін активно використовується у багатьох країнах [11, с. 312]. Відсутність поняття пояснюється зокрема складнощами зі встановлення сутнісних характеристик штучного інтелекту. Зокрема, творці European Civil Law Rules on Robotics вважають, що не можна дати точну дефініцію штучного інтелекту, це пов'язано з наявністю різних видів роботів. Тому до вивчення останніх потрібно підходити, розглядаючи кожну роботизовану систему окремо.

Кембриджський словник надає наступне визначення штучному інтелекту: «штучний інтелект – це використання або вивчення комп'ютерних систем або машин, які мають деякі з властивостей людського мозку, такі як здатність інтерпретувати та створювати мову у спосіб, який здається людським, розпізнавати або створювати зображення, вирішувати проблеми та вчитися на основі наданих їм даних» [16].

У нашій державі Кабінетом Міністрів України 2 грудня 2020 р. було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, у якій закріплено наступне визначення штучного інтелекту: «організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань». Як бачимо національний законодавець пішов шляхом визначення штучного інтелекту через інформаційні технології [7].

Як зазначалося вище, складнощі формування єдиного визначення ІІІ зумовлені різноманітністю його видів. Зокрема штучний інтелект розрізняють за цільовим призначенням та за технологіями навчання. Найбільш поширений поділ ІІІ за цільовим призначенням на вузький та загальний.

Штучний вузький інтелект (ANI), відомий як слабкий штучний інтелект, призначений для виконання лише наперед визначених конкретних завдань. Прикладами вузького ІІІ слугують: Alexa від Amazon і Siri від Apple, безпілотні автомобілі Tesla Ілона Маска [17, 18].

Штучний загальний інтелект (AGI) має працювати за принципом людського мозку та навчатись без контролю з боку людини. На сьогодні залишається лише теоретичною концепцією [17, 18].

За технологіями навчання ІІІ поділяється на 4 різні типи.

Перший тип є найвідомішим та найпопулярнішим, він пов'язаний з машинним навчанням. Штучний інтелект навчається та наповнюється новою інформацією через сформовану людиною математичну модель або алгоритми. Чим більша та якісніша вибірка даних, тим краще та точніше працюватиме ІІІ, виявляючи закономірності та будуючи прогнози [13, с. 3].

Другий тип – ІІІ, який здійснює обробку природної мови. Генерація результатів проводиться на основі аналізу та відтворення природної мови, якою людина звертається до ІІІ, тобто у вигляді усіх запитів, які підходять під критерії пошуку аналогів. Мінусом такої моделі є те, що усім думкам, на основі яких буде згенеровано відповідь, ІІІ надає однакову пріоритетність та важливість [13, с. 3].

Третій тип – це штучний інтелект, який проводить аналіз візуальних матеріалів, більшою мірою є доповнюючим [13, с. 3].

Четвертий тип – це штучний інтелект з глибоким навчанням. Це наступний крок розвитку штучного інтелекту після машинного навчання, адже в основі цього підходу лежатиме імітація роботи людського мозку. Варто зазначити, що на даному етапі технологічного розвитку використання такого типу ІІІ майже неможливе [13, с. 4].

Процеси глобалізації та інтеграції у поєднанні зі стрімким науковим прогресом, зокрема бурхливим розвитком штучного інтелекту, який еволюціонує в геометричній прогресії, підштовхують різні країни світу вживати правові заходи, які б вирішили дане проблемне питання – регулювання проектування і використання ІІІ. Дане питання є особливо дискусійним в Сполучених Штатах, де законодавцям необхідно знайти баланс між інноваціями та захистом прав і свобод своїх громадян від потенційно шкідливих наслідків неконтрольованого використання ІІІ, на що вказують законодавчі пропозиції введення режиму ліцензування для моделей ІІІ з високим ризиком, який стосувався не лише внутрішнього регулювання в межах країни, а й зовнішнього в рамках міжнародної торгівлі та відкритої економіки, адже для технологій не існує кордонів і їх вплив є глобальним [19]. Наразі Конгресом ще не були прийняті відповідні закони, тому задача зі створення нормативних рамок лежить на окремих штатах, 17 з яких прийняли відповідне законодавство, а такі штати як Каліфорнія, Колорадо та Вірджинія заклали основу для створення законів про конфіденційність даних, пов'язаних з ІІІ [19].

Що стосується правового регулювання ІІІ в ЄС, то в рамках процедури впровадження Регламенту про ІІІ Європейською Комісією була запропонована політика загального підходу, яка була підтримана Радою ЄС і Європейським парламентом. Зараз ведуться переговори між державами-членами в Раді ЄС щодо остаточної форми законодавства, яке в перспективі може стати схожим на славнозвісний GDPR (General Data Protection Regulation). Відповідно до майбутнього регламенту будуть введені спеціальні вимоги для систем ІІІ, які вважаються високоризиковими (наприклад, ті, що можуть впливати на виборчі процеси).

Акт також вимагає, щоб провайдери ІІІ, які використовуються для загальних цілей, повідомляли користувачів про те, що вони інтерактивно створюють контент за допомогою ІІІ. Головною метою запропонованих правил є підтримка людиноцентричного підходу в царині ІІІ та захист прав людей з метою підтримки демократії та дотримання фундаментальних прав. Цікавим моментом є те, що як тільки новий регламент набере чинності, держави, що мають статус кандидата, повинні будуть також його прийняти, що безпосередньо вплине і на регулювання ІІІ не

лише в державах-членах, а й в Україні, Молдові, Туреччині та інших країнах-кандидатах.

Що стосується іншого полюсу світової економіки, в Китаї у 2022 році набули чинності правила для регулювання генеративних сервісів ШІ, які деякі фахівці вважають першим комплексним регулюванням у цій сфері на національному рівні [9]. Відповідно до правил, всі провайдери ШІ-послуг, мають не тільки пройти оцінку безпеки та отримати адміністративні дозволи, а й при цьому дотримуватись соціалістичних цінностей і забезпечувати захист прав користувачів, запобігаючи можливим зловживанням і залежності від ШІ. Очевидно, що Китай має амбіції стати світовим лідером у галузі до 2030 року, на що вказують активні дії щодо використання ШІ у військовій сфері, містобудуванні, програмуванні і торгівлі.

Японське правове регулювання порівняно з китайським (а місцями навіть і європейським) є набагато демократичнішим та ліберальнішим. Наприклад, в Японії використання публічно доступних наборів даних для навчання моделей ШІ не є порушенням законодавства про авторські права, на відміну від багатьох інших країн. Експерти зазначають, що рішення Японії – це прецедент, що матиме вагомий вплив як для країни, яка має демографічні проблеми і дефляцію, так і для міжнародної арени, що сприятиме інноваціям та розвитку технологій і знизенню бар'єрів для вчених та розробників у даній галузі [19].

Україна також мала б дотримуватись світового темпу розвитку сфери розвитку ШІ та захисту прав і свобод своїх громадян під час розробки відповідних актів. На поточному етапі Міністерство цифрової трансформації запустили амбітний план [8] зі створення правової основи для ШІ на національному рівні, в рамках якого мають враховуватись орієнтація на стандарти ЄС, навчання громадян самозахисту від ризиків, пов'язаних з ШІ, та забезпечення конкурентоспроможності на міжнародних ринках і в рамках відкритої економіки та міжнародної торгівлі. Фахівці акцентують увагу на необхідності якісного нормативно-правового поля для захисту цифрових прав українців, інтеграції до ЄС і прагненні створити безпечний простір для ШІ, що має критичне значення [2]. Також паралельно триває підготовка до імплементації Регламенту ЄС про ШІ, зокрема український уряд запустив регуляторну пісочницю SandBox для розробників ШІ.

Як бачимо, штучний інтелект став невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, його перевагами дедалі частіше цікавиться бізнес, пересічні користувачі активно користуються його можливостями, що породжує гостру необхідність формування більш менш єдиного правового регулювання у сфері визначення авторства на створені ШІ об'єкти.

Продовжимо аналіз даного питання на прикладі країн, які згадувались вище.

В Сполучених Штатах діє концепція неможливості надання авторських прав комусь іншому, окрім людини, відповідно за загальним правилом об'єкти, згенеровані штучним інтелектом не підлягають правовій охороні. Цікавим прикладом із судової практики на підтвердження цієї тези є справа «Zarya of the Dawn» [15]. Авторка у своєму коміксі використала ілюстрації, створені штучним інтелектом Midjourney, на що Відомство з авторського права США відреагувало наступним чином: авторським правом охоронятимуться текст коміксу та творче оформлення книги, у той час як ілюстрації, створені ШІ правовій охороні не підлягатимуть [12].

В Європейському союзі важливими критеріями для отримання авторських прав є оригінальність твору та участь людини як автора [15]. Окрім того, в ЄС запроваджена класифікація об'єктів на ті, що створені виключно ШІ та ті, які створені за допомогою ШІ. В останньому випадку за умови суттєвої участі людини (що є оціночним поняттям, який доволі важко буде встановити на практиці) об'єкти все таки можуть бути захищені авторським пра-

вом. Тому в більшості випадків контент, згенерований ШІ, не охороняється авторським правом [12].

У Китаї, попри прагнення країни бути абсолютним лідером у розвитку штучного інтелекту, правове регулювання також залишається неоднозначним, що доводить судова практика. У першій великій судовій справі «Feilin проти Baidu», твори, створені штучним інтелектом, через недостатню оригінальність були визнані об'єктами суспільного надбання. У справі «Shenzhen Tencent проти Yingxun», що стосувалась створеної ШІ фінансової статті, суд вирішив, що остання підлягає під критерії захисту авторським правом, оскільки було людське втручання у відбір, аналіз і оцінку інформації та даних, що мають відношення до справи [10].

Інакшим чином врегульовано питання авторських прав на об'єкти, створені ШІ у Великій Британії. Правовій охороні підлягають навіть ті твори, які створені виключно комп'ютерною програмою [15]. Проте така практика навряд чи збережеться надалі, адже за відсутності людини-автора не виконується основний критерій для набуття авторсько-правової охорони – оригінальність твору [12].

Щодо нашої держави, то питання штучного інтелекту та авторських прав частково регулюються Законом України «Про авторське право і суміжні права» [6] та правом особливого роду «sui generis» [10]. Відповідно до законодавчого регулювання, автором може бути лише фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір, який відповідає вимогам оригінальності. Щодо спеціального права sui generis, то логіка його застосування до ШІ в тому, що критерієм для отримання захисту є не оригінальність (відповідно до критеріїв авторського права), а форма вираження (результат роботи ШІ) та інвестиції [12].

Тож в українському законодавстві передбачено, що у випадку створення об'єкта за допомогою штучного інтелекту без безпосередньої участі особи у створенні такого об'єкта права на цей об'єкт належатимуть або власнику комп'ютерної програми (правоволоділець, ліцензіат), або правомірному користувачеві такої програми (якщо умови належності права особливого роду (sui generis) визначаються договором) [10].

Підсумовуючи викладене вище, можна виокремити певні загальні тенденції у сфері розвитку штучного інтелекту та закріплення авторських прав за створеними ним або за його допомогою об'єктами. По-перше, більшість країн притримуються концепції, що об'єкти, створені штучним інтелектом, мають бути суспільним надбанням і не можуть використовуватись ексклюзивно. По-друге, превалює думка, що ШІ як такий не можна розглядати як автора, оскільки йому бракує творчих здібностей і право суб'єктності для того, щоб бути власником авторських прав.

Зважаючи на стрімку популярність ШІ та його активну інтеграцію в усі сфери сучасного життя, також варто розглянути питання використання чату GPT та авторських прав на створені ним продукти.

Як часто буває в юридичному світі, чіткої відповіді на це питання немає. Технології розвиваються набагато швидше, ніж закон, тому не все регламентовано. Але певні норми та регулювання все ж існують.

Зокрема 16 березня 2023 року Відомство з авторських прав (U.S. Copyright Office) США оприлюднило додаткові «Інструкції з реєстрації авторських прав: твори, що містять матеріал, згенерований за допомогою ШІ». Згідно з інструкцією, ключовим моментом, який впливає на прийняття рішення про реєстрацію об'єктів, створених штучним інтелектом, є наявність «людського авторства». Таким чином при оцінці творів, створених ШІ, Відомство з авторських прав враховуватиме співвідношення внеску людини та комп'ютера, де останній має бути лише допоміжним інструментом, а не повноцінним створювачем. Також підлягатимуть захисту створені ШІ об'єкти лише після їх суттєвої зміни людиною [4].

Національний законодавець також дотримується принципу, що тільки людина може бути автором і матиме авторські права тільки в тому випадку, якщо взяла участь у творчій діяльності по його створенню [10].

За законодавством Великої Британії, автором твору, згенерованого ШІ, вважатиметься особа, яка здійснила заходи, необхідні для створення твору. Поряд з тим у CDPA міститься визначення твору, створеного виключно комп'ютером без людського втручання. Таким чином, для згенерованого комп'ютером твору у Великій Британії, наявність людини не впливає на те, чи є цей твір об'єктом авторського права. Така модель регулювання є досить специфічною, порівняно зі світовими тенденціями [15].

Отже, загальною тенденцією станом на сьогодні є те, що авторські права належать лише людині. Тому відповіді ChatGPT не захищені законом про авторське право, відповідно результат, згенерований ChatGPT, по суті можна використовувати без ліцензії чи дозволу. Однак варто розуміти, що ця опція є відносною і супроводжується певними ризиками, адже деяка інформація з відповідей чату може бути захищена авторським правом. Так, наприклад, якщо згенерована відповідь ChatGPT містить цитати з творів, захищених авторським правом, особа, яка їх використовує, повинна знайти оригінальний твір, щоб позначити автора цитати та не порушувати авторські права інших осіб [5].

Висновки. Таким чином, правове поле і законодавство практично всіх розглянутих країн не встигає за бурхливим розвитком об'єктів регулювання – технологій, а саме штучного інтелекту, що є правовою проблемою глобального масштабу, враховуючи темп і якість, в якій еволюціонує ШІ. На основі аналізу теоретичних концепцій та конкретного досвіду деяких країн, було розглянуто можливі шляхи і моделі того, як могло б виглядати правове регулювання даного дискусійного явища в нашій державі. Також було виокремлено тенденції у сучасних рамках регулювання штучного інтелекту та авторського права, де особливий акцент при прийнятті рішення про правову охорону приділяється саме основним критеріям для закріплення авторського права: людина-автор та оригінальність твору. Проаналізовано також дещо специфічний підхід Великої Британії до цих питань, який є радше виключенням із загального правила. Отже, на час написання статті в сфері авторського права сформувався та діє своєрідне правило: авторські права належать лише людині, тому результати роботи штучного інтелекту в більшості випадків не підлягають правовому захисту та можуть, з певними нюансами, використовуватись без ліцензії і дозволів. Однак як світ, так і розглядувана нами сфера не стоять на місці, тому через певним час нас обов'язково чекають зміни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамюк Д.І. Поняття технології: встановлення змісту та співвідношення з іншими суміжними поняттями. *Право та інноваційне суспільство*. 1 (4). 2015. URL: <https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Adamjuk.pdf> (дата звернення: 21.05.2024).
2. Барбашин С. Штучний інтелект: проблеми та перспективи правового регулювання в Україні та ЄС. *PRAVO*. Юридична практика. 2023. URL: <https://pravo.ua/shtuchnyi-intelekt-problemy-ta-perspektivu-pravovoho-rehulivannia-v-ukraini-ta-ies/> (дата звернення: 28.05.2024).
3. Давидюк О.М. Технологія як об'єкт господарсько-правового регулювання. Дис. кандидата юрид. наук: 12.00.04. Харків. 2009. с. 222.
4. Матюшенко З. Кому належать напрацювання штучного інтелекту та дані для навчання моделей? *Серпстат*. 2023. URL: <https://serpstat.com/uk/blog/komu-nalezhat-napracuvannya-shtuchnogo-intelektu/> (дата звернення: 28.05.2024).
5. Петрів О. Штучний інтелект та авторське право. Центр демократії та верховенства права. 2023. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyi-intelekt-avtorske-pravo/> (дата звернення: 29.05.2024).
6. Смірнов І. Правове регулювання штучного інтелекту: міжнародний досвід та українські перспективи. Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 21.05.2024).
7. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 02.12.2020 № 1556-р / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.05.2024).
8. Регулювання штучного інтелекту в Україні: Мінцифри презентувало дорожню карту. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Міністерство цифрової трансформації України. 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rehulivannia-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini-mintsyfri-prezentovalo-dorozhniu-kartu> (дата звернення: 27.05.2024).
9. Смірнов І. Правове регулювання штучного інтелекту: міжнародний досвід та українські перспективи. *Liga Zakon*. 2023. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/223351_pravove-reguluvannya-shtuchnogo-intelektu-miznarodnij-dosvid-ta-ukrainski-perspektivi (дата звернення: 27.05.2024).
10. Спесивцева О. Право sui generis: як штучний інтелект адаптує під себе авторське право? *Центр демократії та верховенства права*. 2024. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyi-intelekt-pravo/> (дата звернення: 28.05.2024).
11. Теличко О.А., Реун В.А., Чабаненко Ю.С. Проблеми визначення та нормативного закріплення поняття «штучний інтелект» в законодавстві зарубіжних країн та України. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2021 (2). с. 310–313 URL: http://lsey.org.ua/2_2021/77.pdf (дата звернення: 21.05.2024).
12. Хеленюк М. Штучний інтелект vs авторське право: закони різних країн. *Юридична газета*. 11–12 (769–770). URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/shtuchnyi-intelekt-vs-avtorske-pravo-zakoni-riznih-krayin.html> (дата звернення: 28.05.2024).
13. Храпач В.О. Різновиди штучного інтелекту та можливості його використання при стратегічному плануванні в економіці. *Економіка та суспільство*. 2023. 54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2715/2629> (дата звернення: 30.05.2024).
14. Щербак Н.М., Уткіна М.С. Теоретико-методологічні підходи до визначення штучного інтелекту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021 (2). С. 214–217. URL: http://www.lsey.org.ua/2_2021/53.pdf (дата звернення: 21.05.2024).
15. Юшина А. Штучний інтелект: кому належать авторські й майнові права. *Openmind: технології*. 2023. URL: <https://mind.ua/openmind/20255019-shtuchnij-intelekt-komu-nalezhat-avtorski-j-majnovi-prava> (дата звернення: 28.05.2024).
16. Definition of artificial intelligence from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus (<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>). Cambridge University Press. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/artificial-intelligence> (дата звернення: 21.05.2024).
17. Marr B. What is the difference between Weak (Narrow) and Strong (General) Artificial Intelligence (AI)? Bernard Marr & Co. URL: <https://bernardmarr.com/what-is-the-difference-between-weak-narrow-and-strong-general-artificial-intelligence-ai/> (дата звернення: 21.05.2024).
18. What are the different types of artificial intelligence? University of Wolverhampton. 2023. URL: <https://online.wlv.ac.uk/what-are-the-different-types-of-artificial-intelligence/> (дата звернення: 21.05.2024).
19. Wright R. Artificial Intelligence in the States: Emerging Legislation. The Council of State Governments: Center of innovation: National. 2023. URL: <https://www.csg.org/2023/12/06/artificial-intelligence-in-the-states-emerging-legislation/> (дата звернення: 30.05.2024).